

Гарачук Тетяна Володимирівна,

доцент кафедри дошкільної і початкової освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», кандидат педагогічних наук

Червонюк Валентина Петрівна,

директор Новодофінівського ЗДО «Вербиченька» Фонтанської ОТГ Одеського району, здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

ДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ ДО УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМ ПРОЦЕСОМ В УМОВАХ АВТОНОМІЇ ЗДО

З метою визначення реального стану управління освітнім процесом в умовах автономії ЗДО було проведено відповідне дослідження. Для цього використовувалися такі методи як анкетування, інтерв'ювання працівників ЗДО, анкетування, спостереження тощо.

У процесі діагностичної роботи потрібно було вирішити наступні завдання:

1. Виявити особливості розуміння працівниками суті управління освітнім процесом в умовах автономії ЗДО.

2. Проаналізувати стан реалізації управління освітнім процесом в умовах організаційної автономії ЗДО.

3. Виявити і проаналізувати мотиваційну складову, особистісні пріоритети, системи мотивів і цінностей працівників ЗДО, що детермінують їхню професійну діяльність.

У дослідженні взяло участь 13 директорів ЗДО Фонтанської,

Візірської та Доброславської об'єднаної територіальної громади Одеського району Одеської області.

На питання: «У чому полягає зміст Вашої професійної діяльності»? були одержані такі відповіді від керівників ЗДО: організація освітнього процесу – 32,6 % респондентів; здійснення допомоги педагогам – 26,8 % респондентів; управління освітнім процесом в умовах автономії – 16,6 % респондентів; важко відповісти – 24 % респондентів.

48 % опитаних, освітній процес у закладах дошкільної освіти, трактують як процес досягнення цілей дошкільної освіти; 37,4 % респондентів визначили його як процес освіти, розвитку і виховання дітей, а 14,6 % ототожнили його з педагогічним процесом. Такий розподіл відповідей зумовив необхідність уточнити розуміння сутності освітнього процесу та його особливостей в ЗДО.

Слід зазначити, що специфіка управління освітнім процесом для переважної кількості керівників ЗДО визначалася специфікою і особливостями освітньої програми (53,3 %), а також специфікою освітньої діяльності в цьому закладі (21,5 %). Відповіді, одержані у процесі дослідження, в цілому не суперечать поглядам, що склалися. Однак, вони свідчать про те, що керівники ЗДО, в цілому, не оперують системними знаннями у визначенні освітнього процесу, не бачать значущості в процесі управління цим процесом в умовах автономії.

У процесі дослідження ми запропонували керівникам ЗДО уточнити спрямованість своєї діяльності. В одержаних відповідях вона фіксувалася як організаційно-педагогічна (20,7 %); методична – (21,3 %); управлінська – (24,9%); педагогічна – (17,9 %); важко відповісти – (15,2 %). Аналіз одержаних даних дозволив встановити певні закономірності і тенденції. Так, директори зі стажем до 5 років найчастіше визначали спрямованість своєї діяльності як методичну (21,3 %) і організаційно-педагогічну (20,7 %); з 10-річним стажем роботи позначили спрямованість цієї діяльності як педагогічна (17,9%); а працюючі на цій посаді 20 років виділили управлінську спрямованість своєї діяльності як провідну (24,9 %). Одержані дані

показують, що директори ЗДО в переважній своїй більшості відчують утруднення в розумінні змістовної сторони своєї управлінської діяльності, у визначенні ролі і місця управління в оптимізації освітнього процесу в умовах автономії закладів дошкільної освіти.

Відомо, що умовою ефективною і свідомою діяльності щодо управління в умовах автономії є планування [1]. Нами з'ясовано, у чому, на думку директорів ЗДО полягає роль планування як форми управління. Одержані дані (табл. 1) показали, що більшість респондентів вважають планування умовою успіху в управлінні освітнім процесом, хоча ролі, які йому відводяться, різні.

У процесі вивчення стану управління освітнім процесом в умовах автономії ЗДО було важливо з'ясувати, чи має ця діяльність наукову основу. Для цього директорам ЗДО було запропоновано визначитися зі своїм розумінням наукового підґрунтя управління освітнім процесом. Так, керівництво, засноване на вимогах теорії і практики управління – 47,6 %; управління, що враховує сучасний розвиток педагогіки, психології і інноваційних методик – 33,5 %; управління, що здійснюється на основі потенціалу сучасної науки – 18,9 %.

Відповіді керівників ми спробували конкретизувати, запропонувавши виділити принципи управління в умовах автономії, якими вони керуються у своїй професійній діяльності. Одержані результати такі: 22,7 % респондентів позначили, що здійснюють керівництво згідно з принципом гуманізації; 30,7 % – виділили як головний принцип демократизації в процесі здійснення своєї професійної діяльності; 46,6 % фахівцям важко відповісти.

Значення планування у забезпеченні ефективності управління освітнім процесом ЗДО (в % до загальної кількості)

Група, що анкетується	Педагоги із стажем	
	до 5 років	до 10 років
Характер відповідей		
Оберігає від випадковостей, хаотичності	36,0	42,7
Не дозволяє упустити головне – цілі навчання	22,7	31,0
Дозволяє прогнозувати результати управління	23,2	6,3
Забезпечує системний підхід	11,1	20,0
Важко відповісти	7,0	-

Наведені нами дані свідчать про поверхневе уявлення керівників ЗДО про існуючі закономірності та принципи управління освітнім процесом в умовах автономії ЗДО [2]. Це характеризує, на наш погляд, низький рівень методологічної і спеціальної знаннєвої готовності керівників до ефективного реалізації досліджуваного виду управління.

Щодо форм управління освітнім процесом в умовах ЗДО, дослідження показало, що найчастіше використовуються на практиці такі як: педагогічна рада – 100 % респондентів із кількості опитаних; семінар – 83,4 %; круглий стіл – 76,7 %; конференція – 72,4 %; методичне об'єднання – 61,5 % респондентів. Із наведених показників видно, що в розумінні різноманітності форм організації освітнього процесу і реалізації методів управління поки що не виходять за рамки традиційно використовуваних в ЗДО.

У процесі дослідження ми запропонували керівникам закладів дошкільної освіти виділити систему знань і вмінь, необхідних для успішного здійснення управління освітнім процесом в умовах

автономії ЗДО. До професійно-значущих знань ними були віднесені: спеціальні знання, необхідні для реалізації управління (94,5 % з кількості опитаних); знання в сфері педагогіки, психології, загальної та інноваційних методик (91,7 % з кількості опитаних); знання в галузі технологій навчання (83,5 % з кількості опитаних); знання в сфері теорії і практики управління – (81,7 % з кількості опитаних).

Наступний етап дослідження був пов'язаний з виявленням комплексу особистісних характеристик, необхідних управлінцю-практику для оптимальної реалізації управління освітнім процесом в умовах автономії ЗДО.

Керівникам ЗДО було запропоновано назвати ті якості особистості, які на їхню думку, сприяють успішному здійсненню власної професійної діяльності. Одержана сукупність варіантів відповідей була включена нами в спеціальну анкету. Потім цим самим респондентам було запропоновано проранжувати позначений ними перелік особистісних характеристик за мірою їх важливості для ефективного управління освітнім процесом в умовах автономії. Така робота показала, що до найбільш значущих рис особистості керівників ЗДО належать: загальна ерудованість – 27,9 %; творчий підхід до професії – 24,2 %; аналітичний склад розуму – 19,5 %; повага до колег і вихованців – 15,2 %; організованість в роботі – 13,2%.

На завершальному етапі діагностики ми звернулися до керівників з пропозицією оцінити рівень реалізації процесу управління освітнім процесом в умовах автономії ЗДО у своїй діяльності за п'ятибальною шкалою, де «2 бали» – низький рівень реалізації, «3 бали» – середній рівень, «4 бали» – достатній рівень реалізації, а «5 балів» – високий. Змістовної характеристики цих рівнів респондентам не було запропоновано, оскільки завданням дослідження була самостійна суб'єктивна оцінка випробовування своєї діяльності з управлінських позицій.

Результати опитування показали, що 42,1% опитаних охарактеризували свій рівень реалізації управління освітнім процесом в умовах автономії ЗДО як достатній, 36,2 % респондентів виявили

середній рівень і 21,7 % – низький рівень реалізації цього виду управління. Високий рівень не був зафіксований в процесі дослідження.

На питання: «Які причини низької ефективності Вашої управлінської діяльності»? ми одержали наступні відповіді: первинна неготовність до її здійснення – 43,4 %; відсутність необхідних знань і умінь – 31,5 %; відсутність можливості підвищити свій професійний рівень – 25,1 %.

Рефлексія власних відповідей призвела переважну кількість респондентів (72,9%) до висновку про необхідність прослухати спеціальний курс та підвищити власну кваліфікації з проблеми управління освітнім процесом в умовах автономії ЗДО. Крім того, 27,1 % – вважають відвідування такого курсу корисним для підвищення професійної та управлінської майстерності.

Отже, проведене нами дослідження показало, що керівники ЗДО відчують певні труднощі в управління освітнім процесом в умовах автономії закладів дошкільної освіти, відтак їм важко виділити й обґрунтувати наукову основу своїх дій. Головною причиною, ми вважаємо, відсутність професійної та управлінської готовності до здійснення цього виду діяльності.

Список використаних джерел

1. Андрушків Б. М., Кузьмін О. Є. Основи менеджменту. Львів: «Світ», 2015. 294 с.
2. Карамушка Л. Принцип гуманізації управління як один з провідних принципів освітнього менеджменту. *Освіта управління*. 2012. № 4. С. 41-60.